Райпродкомісар, товариш Шийка, ввійшов до кабінету райпродкому. Зі столу зірвалась величезна зграя мух і розсипалася по кімнаті: смачний окраєць паляниці, намащений липовим медом, що лежав на столі, не давав їм спокою. Вони поволі гуртувались ватагами й лізли до столу знову, поки дебела долоня з розмаху не захопила кількох, і, розчавлюючи пальцями, Шийка соковито захрипів:

— К вищей мєрє— раз! два! три!..

З вулиці, крізь одчинене вікно летіла до кабінету лайка, скрип коліс та хлюпання кінських ніг. Два вози не могли розминутись у великій калюжі, що лишилась од учорашньої зливи посеред вузького завулку.

Сидячи на возах, дядьки били батогами по. спинах та жижках свої шкапи, лаялись, сіпали віжками, але від цього вози ще більше загрузали в болоті, ламали один одному передні колеса, а шкапи остаточно збились з пантелику і, нарешті, повні апатії, не звертали на батоги вже ніякої уваги.

Двоє хлоп'ят мили під коморою маленькій дівчинці піском голову, й вона втішено стежила, як падали золоті піщинки на щоки, ніс, одкриті губи, але, нарешті, гра їй остогидла, і дівчина хотіла встати. Хлопці метнулись ретельніше сипати пригорщами, але це вже їй не подобалось:

— Байстря! Байстря!.. Я мамі пожаліюсь...

І далі вже, хникаючи без усякої охоти й почуття, перебирала брудними ніжками до своєї призьби.

За тином соняшники закидали жовтими очима до сонця і ніжились, повні млості; червоний мак нахилився до гарбуза і щось прошепотів

йому, а той, наче куркуль у неділю,— розвалився пузатий, ще й огірки притиснув.

На вигоні хрюкала, борсаючись од спеки в болоті, здоровенна свиня... Душно.

Шийка сів до столу, надкусив окраєць паляниці (мухи ще дужче осатаніли) й замислився. Не дає розвьорстки чортова куркульня — скостилити просить. А в продкомі секретар ячейки підкопується вже, зараза:

— Непартєйний,— каже,— і нащот баб того... Потім Влас Іванович, продагент із Курщини:

— Жить, конечно, можно было бы, да вот ячейка не дает!

"Треба нажать,— подумав Шийка,— а то й справді, гляди, ще засиплять".

Він узяв штампований папір і написав:

"У Борімлянську Комуністичну Ком'ячейку.

Прошу принять меня в дієтвітельні члени, потому как

я робочий і крестьянин проливав у германську войну

кров і визнаю власть і хотів би до кінця днів своїх захищати Революцію на своїм ответственному посту в Райпродкомі, сознаю, що повинен бути комуністом і пролетарієм

Степан Шейка." Він задоволено одкинувся на спинку крісла й перечитав заяву.

— Да... Здається, встругнув. А голові комнезаму я тепер покажу дві дулі. Тоже субчик! "Шийка,— каже,— так потрібний у продкомі, як задній ґудзик на френчу!.." Я тобі ще втну ґудзика. Ех, немає тобі тут ні спокою, ні удовольствія!..

Шийці заманулось іншого. Обережно потягнув за боки синє "галіфе" з жовтими кантами, брязнув острогами, що новенькими ремінцями трималися на уболочених чоботях "бутилкою", і усміхнувся до себе:

— Люблю малиновий дзвон!..

Поторкав волосатим пальцем із великим перснем коліщатко остроги. На обличчі перекосився скептицизм.

— От тальки сапог глянцу не дає... А все через дрянь Сашку. Сволоч!

І Шийка встромив пальця в кнопку дзвоника.

Злодійкуватий кур'єр райпродкому Сашка, з вічно скуйовдженим, як у Рудька, волоссям, улетів, мов на пожежу, до кабінету.

— Уп'ять, стерво, ваксою накачав?! Хіба не видіш, що получається?! Казав уже—гупталіном!

— Так немає вже, Степане Кондратовичу, гупталіну:..

— Як немає? А чому ж не з'їздив у город купити? .— Так я ж односив подворні списки...

— Я тобі дам подворні списки! Пушол вон!

Сашка кинувся до дверей, виробляючи по дорозі дві дулі й висолопивши скільки сили язика.

— Подожди мені! — щось подумавши, ^зупинив його Шийка.

Сашка повернувся на каблуці босої ноги й, нахилившись убік, як граблями, махнув другою ногою в повітрі.

— Петьку позови,— кинув невдоволено.

Через п'ять хвилин, з поштою в руках і олівцем за вухом, у білій чистенькій сорочці ввійшов недавній крамарчук мануфактурної крамниці — діловод Петька. Поклав на стіл папери й ввічливо став.

— Подворні списки готові?

— Кончаю вже, Степане Кондратовичу.

Шийка, здувши по дорозі до рота мух, проковтнув окраєць паляниці й інтимно підсунувся до Петьки.

— Дяка Романіку знаєш?

— Знаю, Степане Кондратовичу.

— А дочку Ганну Іонівну бачив?

— Оту біляву?

— Нє... другу, цицькату.

— Ага!.. Да-да-да-да...

— Ну-от. Так напиши їй любовне письмо, да получче, а тоді принесеш на подпись.

— Хорошо, Степане Кондратовичу, зараз.

Через півгодини, під супровід Сашчиного сміху та банальних анекдотів завідувача з сиппункту, листа складено. Петька для більшого враження намалював на першій сторінці червоним чорнилом пробите стрілою серце, з якого, мов із меду, сочились рясні червоні краплі. Листа подано разом із завідомленням до повідпродкому. Петька діловитим, псаломщицьким голосом прочитав обидва па— пери й поклав на зелене сукно столу.

Усмішка насолоди й задоволення сметаною потекла по Шийчиному виду. Звиклою рукою Шийка поставив під написаним штамп:

Райпродкомиссар 4-го района. І розмахнувся червоним пером:

С. Шейка.

Петька провів листа через "исходящий", подумав хвилину й написав: "Секретно".

Сашка з листом миттю побіг із продкому, а Шийка став читати пошту.

Давно вже панує серед борімлянських законів традиція, за якою вся радянська пошта, а часом і приватні листи, неодмінно попадають на перегляд і цензуру райпродкому,

Райпродком, на Шийчин погляд,— це штаб особливого призначення. Він — ударний. Правда, з цього виходила сила непорозумінь, скандалів, але традицію давно вже встановлено й про неї дбало пильне Шийчине око.

В руках у Шийки опинилась телефонограма:

"Борімлянській ком'ячейці.

У середу, 5-го липня починається тиждень допомоги хворому та раненому червоноармійцеві. Улаштуйте мітинг, сходи та збір пожертв. Тези надіслано. Агітпроп Повітпарткому".

Насправді тез не було. Живий зв'язок Борімлянського волвиконкому — Микита Кривуля заїхав із города в Ки-риківку по оселедці, а з ним разом поїхали і тези Агітпро-му. Коли випадково дорогою трапилось продати зо два десятки оселедців,' Кривуля без усякого сумніву й вагань утилізував їх. Сама телефонограма прийшла аж восьмого липня.

— Мітинг!.. Треба виступить.

У Шийки вже працювала буйним клекотом фантазія: "Так, так... Значить, про розвьорстку, далі —"конверт і точка"... в тесную Антанту... Да здравствують продорга-нй! Треба,— подумав,— красниє продоргани... Про Германію що-небудь би ще... Так, так: про Германію — хоч лусни, а треба. Хіба ж можна на мітингу — без Германії чи там Європ яких!.." І Шийка пішов обідати.

Дяк Романіка тремтячою рукою підписав своє прізвище в розписній книзі, й Сашко метнувся з хати. Переляканий Романічин погляд стрибав по синьому конверті, і очі його болісно зупинилися знову на чіткому "секретно".

"Або розвьорстка нова, або хату заберуть!..— з одчаєм подумав.— Тільки чому ж —"секретно"? Може, гуску Шийка хоче?.. Може, воно краще — просто послати Шийці гуску, а самому не йти, щоб і очей йому не муляти? А що, як, боронь боже, в город викликають? — Захолонуло серце, але заспокоївся: — Ні-ні, тоді б хтось інший приніс, а не Сашко... Але все ж таки—"секретно"..."

Стурбований дяк Романіка поніс нерозпечатаного листа до попа Сперанського.

— Ох, боже мій, отче Григорію, не знаю, що й робити мені! Або ж нова розвьорстка, прости господи, або ж..

Він безнадійно сунув попові конверт, і отець Григорій, надівши окуляри, спокійно розпечатав листа, наче це йому не Шийка, а консисторія пише, й потопив важкі свої очі в чітко писаних рядках.

За хвилину йому баньки поширились, він, солодко кахикнув, зручніше розкидав свої гладкі стегна в старосвітському фотелі, скрушно подивився на червоне пробите серце і, глянувши поверх окулярів на задубілого Романі-ку, повернув листа:

— Полюбуйтесь!

Те, що заплигало тепер перед зеленими підсліпуватими очима Романіки, вразило його більше, ніж коли б устав перед ним зараз із могили сам колишній цар.

"Любящая товарищ Ганна Ионовна! Настоящим имею честь довести до Вашего сведения о тех несоизмеримых чувствах, которые я впитал к Вам с того дня, когда лишь на дистанции познал Вас. Но, говоря в общем и целом, меня мучает, точно муха, пламенная красная любовь, и я даже не могу Вас видеть. Мы, конечно, очень далеки друг от дружки, но в частности я хочу выразить, что я Вас люблю любовью брата и, может быть, даже еще нежней! Позвольте аганжировать Вас с апломбом на спектакль! Райпродкомиссар 4-го района С. Шейка". Отець Григорій, переглянувши конверт, тикнув товстим пальцем на дрібненькі літери: "Для передаче Ганне Ионовне".

— Шо ви на це скажете?

Романіка обтер із лоба піт і полегшено, на всі,груди, радісно зітхнув:

— Слава тобі, господи! А я ж був перелякався...

Ніяковий Сашка одчинив кабінетні двері й на порозі завагався:

— Я вам щось хотів сказати, Степане Кондратовичу...

— Уп'ять, може, про Романіку?! Я тобі базікну, пацан! Сашка підбадьорився й фамільярно вийшов на середину кімнати.

— Сидір ком'ячейський на базарі розказував...

— Ну? — Шийка настовбурчив вуха: — Кажи мені, Сашка, по правді, бо, як збрешеш!..

Сашка потупив очі й упалим голосом, виправдуючись, сказав:

— Чого мені брехати! Я ж для вас, Степане Кондратовичу, стараюсь...

Шийка пом'якшав, і навіть десь на дні його хрипкого горла почулася ніжність:

— Ну, кажи, Сашок, кажи. Я понімаю...

— Сидір казав, що на вашій бамажці, що ви до ком'ячейки подавали, написали — одказать, буцімто, каже, непутящий елемент...

Шийка визвірився:

— Уп'ять заливаєш, Сашко!.. Ой, ти мені колись добалакаєшся!

— Ось побий мене гріх, якщо брешу! їй-бо, так і сказав: "непутящий"...

— Пушол вон!

Сашка, почуваючи, що тут йому зараз непереливки, прожогом зник, а Шийка тяжко замислився: "Хто ж це воно підстроїв усе?"

У Шийчиній голові заворушились одна за одною думки, липкі й брудні, як болото.

"Ні, єслі я за Совет стою, так ти мені подавай усе, а не —"непутящий"! Тоже — власть!.. Та плювать би я хотів!.."

Шийка спересердя гидко вилаявся, і од цього стало ніби трохи легше: "Ні, треба, щоб — конкретно: хто й що, а тоді вже!.."

Шийка подзвонив по Сашку.

— Слухай, Сашка! Получиш ботінки й меду тобі дам, тільки, шоб усе мені було, як у рапорті: хто саме говорив у ком'ячейці і що. Пойняв? Іди собі.

Шийка, щоб заспокоїтись, пірнув у папери. Але перед ним, як навмисне, наче всі змовились сьогодні дратувати його, лежало:

"Цим повітнаросвіта пропонує вам не писати таких безглуздих відозв до населення, як та, що ви без усякого відому надрукували під своїм ім'ям з приводу тижня чистоти. Усі матеріяли до друку мусите наперед надсилати на перегляд політпросвіті повітової наросвіти". Шийка розірвав папір і шпурнув під стіл, а потім поміркував хвилину, схопив чистий аркуш і написав: "Предлагаю вам не предлагать писати мені безглузді відозви, потому що: во-первих, відозва не безглузда, а я

сказав би, що даже очень разумна, а во-вторих, райпродком подчиняється непосредственно упродкому, а не якимось наросвітам!"

Шийка наказав Петьці послати цю відповідь негайно. Ще в суботу на брамі двокласової школи лисніла афіша:

"У неділю 9-го липня 1921-го року гуртком любителів буде поставлено:

І. Кум-мірошник або сатана в бочці.

ІІ. Деньщик перевернув всьо шіворот на виворот.

Обидві комедії.

Перед початком спектаклів буде мітинг на тему:

"Допомога хворому та раненому червоноармійцю".

Подробиці в програмі.

Початок у вісім годин по сонцю".

Якась компетентна рука дописала олівцем біля "міТИАГ": "Виступає Шийка", після чого друга, капосна/ пояснила: "не Шийка, а Фрулет".

Це була звичайна борімлянська контрреволюція, але Шийка не міг її позбутись, бо Фрулет—це було його вуличне прозвище.

Десь уже близько 12 Л години ночі, коли коритари двокласової були набиті парубками та дівчатами і тріща-,, ли з усіх боків од лускання насіння, а в перших рядах і класної зали сиділа ком'ячейка з вол виконкомом, вирішили почати мітинг. Найперше довелось вжити

репресивних заходів, щоб розігнати зі сцени сільську дітвору, яка, не звертаючи ні на кого уваги, виробляла коло лаштунків легку й важку атлетику.

Це тобі що, киятри, чи ярмарок?! —зловив шкільний сторож за карк найбільшого хлопчину, як видно, ватажка, і дав.йому ляща. Не обійшлося без плачу.

Головувати мітингом добровільно згодився хтось із города. Почали записувати промовців.

— Ви, товаришу, про що?

— Я про бандитизм,— відповів байдуже, під впливом недавньої завірюхи махновщини, що пронеслась над повітом, волвоєнком.

— Першого випустіть мене... Не забудьте ж тільки, пожалуста, сказати: "Слово дається (Шийка підкреслив) райпродкомісару 4-го району..." —підскочив і вперся довгими руками в стіл голови.

— А це через віщо Шийці першому?— висунувся хтось із гурту.

— Та потому, що продработа повсіда на первому місці, вона ударная! От, і більше нічого. Лизнув? — огризнувся, усміхаючись, Шийка, далі хтось персь до голови із залізниці й здалека кричав:

— Я — про транспорт! Транспорт—чуєте? А Шийка знов до голови:

— Так не забудьте ж: райпродкомісару...

Завіса заскрипіла, запищала і поволі на двох мотузках полізла вгору.

■— Мітинг на тему "допомога хворому та пораненому червоноармійцю" вважаю одкритим. Слово...

Шийка великими кроками вже гримів на сцені. Переповнена зала, мокра від поту, принишкла, але враз залилась оплесками та сміхом.

Заклавши руку в кишеню галіфе, задоволений Шийка усміхнувся. Далі хапонув ніздрями побільше повітря і саркастично кинув:

— Ич, пролетаріят вийшов говорить, а буржуазєя смейоться!..

Раптом стрибнув на місці, мов цап, змахнув рукою і, простерши до зали кулака, гримнув:

— А я вам ставлю ультиматум! Єслі продразвьорстка не буде спольнена до врожаю, так я вас зажену туди... (якийсь голос із далеких дитячих забутих літ під рідною стріхою допоміг) куди Макар телят не ганяв! Потому що, єслі яз красною винтовкою добиваюся прав...

Шийці давно вже припало до вподоби "кровавая", "красная", і він, почувши їх десь у городі, тулив у кожній своїй промові. "Треба ж про Германію",— пригадав.

— Потому що в нас ніззя по-хорошому, це не то, що тобі Германія, скажемо: там народ зробив собі революцію і заспокоївся, вездє і скрозь — порядок. А в нас — необ-разовані, темні... Говориш йому: сполняй розвьорстку, а він тобі: "Не можу, скостиліть трохи"... Так як же скостилить, када в нього даже морда не пролетарська! Понімаєте?..

Питання про розкладку ніби вичерпалось, але на поміч Шийці прилетіла задумана ще в райпродкомі промова:

— А тому, товариші, соєдінімся в тесную Антанту й розіб'ємо всіх врангелів! Да здравствують красниє про-доргани!

Зала заревіла від оплесків, вигуків та сміху. Шийка з піднесеним високо кулаком, побідною ходою ступав за лаштунки.

І виступали чередою один за одним борімлянські промовці, але так ніхто й не сказав про допомогу хворому та раненому червоноармійцеві. Забули.

В антракті діловод Петька з улесливою посмішкою підбіг до Шийки:

— Сашка вже передав листа, Степане Кондратовичу...

— Ну, що ж, покрасніла, каналія?

Шийка задоволено дзенькнув острогами й закурив цигарку. Відкись із розпареної людської,маси виринув Сашка. Кинувши довкола метким, прищуленим оком, він зразу ж помітив Шийку, засмикав позаду бганки на сорочці й винувато підійшов.

— Степане Кондратовичу, я...

— Справився, Сашок? Молодець — хвалю!

Сашка переступив з ноги на ногу й знову розкрутив на сорочці бганку:

— Я оце зараз підслухав... Шийка дриґнув.

— Ну? Так хто це говорив —"непутящий"?

— Ні. Я не те... Голова сполкому...— Сашка не втримався, і його широкі губи ледве-ледве тільки спинили готовий уже пирснути сміх: — голова сполкому казав, що з города привіз бумажку, щоб вас, значить, іскинути з райпродкому...

Сашка одвів набік очі й посміхнувся.

— Що-о?! — Шийка спалахнув і, спохопивши Сашчину руку поверх ліктя, щосили труснув: — Ти знов мені, Сашка, заливаєш! Заприсягни, що не брешеш!

Кволе Сашчине тіло затремтіло й скорчилось, Сашка затулив рукою голову й силкувався випорснути. До них почали наближатись дехто з цікавих.

— Уб'ю гада! — Шийка добрим стусаном одштовхнув від себе Сашку, висунув наперед кобур "нагана" й пішов до голови пояснятись.

Збентежені глядачі, поки ще не пізно, один по одному, нишком тікали з вистави: хтось пустив чутку, ніби Шийка викликав міліцію й буде перевіряти документи.

Секретар комосередку, покинувши мітинг, прийшов додому й, щоб не проминути чого, знову уважно розглянув "Діло".

"Треба було б ще промову Шийчину записать,— подумав.— Теж партач найшовся — про Германію розказувати! Тільки мітинг спортив..."

Секретар дописав свої враження й пришив до "Діла" поданого потихеньку від дяка Романіки вранці Шийчино-го листа.

Надворі від секретарської хати до школи сунули в ніч отарою байдужі, патріархальні верби й, не вважаючи на блиск далеких зір, ліньки спускались до річки, заглядаючи в чорне мулке дно і по-старечому мовчки мріяли.

Про що могли мріяти старі борімлянські верби?..